

B. 209.

M. GODOFREDI HOFFMANNI

9
10

GYMNASII ZITTAVIENSIS

RECTORIS OLIM MERITISSIMI

MEMORIAM

A. D. VI. FEBRUARII

CICIDCCC.

HORA IX, ANTE MER.

RENOUATURUS

AD ORATIONEM SOLEMNEM

FAUTORES BENE MERITORUM

OMNI QUAE PAR EST OBSERVANTIA

INUITAT

M. AUGUSTUS FRIDERICUS GUILIELMUS RUDOLPH.

GYMNASII ZITTAV. DIRECTOR.

INEST

DE IUUENE AD VITAM ACADEMICAM MATURO PARTIC. IV.

ZITTAVIÆ, TYPIS GOTTLIEB BENIAMIN FRANKII.

De iuvene ad vitam academicam maturo.

Partic. IV.

Hæc omnia, de quibus a multis multa scripta sunt, copiose disputare, non est nostri instituti; nam partim ante ab alumnis percepta esse debent, quam in scholas eruditas recipiantur; partim ipsa præparatione ad vitam academicam continentur, ut postea de iis dicendum sit; partim suo cuiusque eruditi studio relinquenda et commendanda sunt. De *cognitione religionis*, sine qua nemo sit in academiam dimittendus, vberius dicendum videbatur; sed, ne ista tractatio, quam hic inferendam elaboravi, quum paucis particulis absolui non possit, nimium me retineat: eam coronidis loco olim exhibiturus, nunc illud tantum ponam, quod ea efficere et explicare studui: non omnem theologiam, quam vocant, e scholis esse expellendam; in populari religionis doctrina non esse acquiescendum, sed curandum, ut non modo ii, qui theologiæ olim studebunt, doctam quandam cognitionem, ad quam doctior ratio in academiis facilius adhaerescat, adipiscantur; sed ut ii quoque, qui Ictorum et Medicorum auditores futuri, theologiam non amplius curare solent, cognitionem grauiissimæ huius rei accipiant docto homine dignam, i. e. accurate explicatam, et doctè subtiliterque probatam; ne, quum nec quid statuatur, nec quibus rationibus statuatur distincte intel-

lexe.

lexerint, tandem auctoritatis præceptorum scholasticorum pertæsi, religionem quam susceperunt aut superciliosi contemnunt et dissolute negligunt, aut inficete rideant et temerarie impugnent. Quemadmodum autem in iudicanda maturitate ad vitam academicam etiam religionis scientia spectari debet, ita reliqua supra (p. 24.) exposita, quæ nec magis nec minus idoneum ad literarum studia, sed ad vitam communem magis minusue instructum reddunt, nec in literatis scholis tractanda, nec ad iudicandam hanc maturitatem adhibenda censeo; ea potius ea lege eoque modo discipulis commendaverim, ut quantum temporis ab iis vacuum sit disciplinis, quas tanquam eruditi discere debent, id, non legendis comoediis miseris et fabulis Milesiis, aut chartarum lusu perdant, sed in augenda istarum rerum cognitione, parandoque faciliori artium usu consumant.

Sectio II.

De perfectione eruditorum propria in scholis assequenda.

Primo, ut proposui, (p. 21.) de *formali cultura* eruditi agendum, seu docendum est, quo modo mens studiosi, ad altiora eaque liberiora studia transitori *affecta* esse debeat. Omnis hic sensus ad sincerum literarum & veri amorem referri posse mihi videtur, dummodo amoris vocabulum, pro ut rei natura postulat, non de dulci quadam et delicata propensione intelligatur, sed de veneratione et studio, quibus rei atque personæ dignitatem et præstantiam prosequimur.

Ad hunc igitur amorem, quem postulo, *primum* pertinere arbitror, ut *literarum veritas et humanitas ipsa expetatur et magni aestimetur; utilitate vero non desiniatur, an iis operam dare, sed quibus præ ceteris studium*

impendere debeamus. Non dubito, fore multos, qui hanc regulam verissimam putent, et tanquam ex ipsorum animo exscriptam et expressam agnoscant. Hi igitur candidi homines veniam mihi dabunt, huic rei aliquantulum inherendi. Sunt enim multi, qui, ad vtilitatem cuncta reuocantes, literarum quoque dignitatem *vtilitate sola* metiantur; quorum sententia, si, eos reprehendat, et ad officii memoriam reuocare studeat, qui, neglectis studiis necessariis et ad vitam vtilibus, in re inani eaque obscura et difficili vnice elaborant et strenua inertia exercentur, profecto quo defendi possit habet, et commendabilis videtur; sin literarum studia omnino non nisi propter vtilitatem agitanda statuat: eam deferendam, iisque relinquendam censeo, qui, opificum doctorum nomine contenti, ipsam eruditi hominis dignitatem et praestantiam nec capere nec intueri possunt. "Tu nobis etiam is es, quo auctore et monitore vtamur. Ita igitur doctissimum censes quemque, vt maxime abhorret ab vtilibus studiis, vt maxime animi corporisque viribus nulla verae vtilitatis spe ductus abutitur. Doctissimum eiusmodi hominem fieri posse concedimus; sed eundem ineptissimum futurum esse; omnes sani profitentur. Tu igitur humanissimos et prudentissimos homines, quia inanibus studiis non delectantur, sed quid vtilissimum sit vnice anquirunt, mercenariorum et opificum sordidorum loco numerare non dubitas? Vtinam, deposita vestra morositate et difficultate scholastica, existis, quos maxime commendare soletis, auctoribus graecis et latinis non verba didicissetis, sed res; non ornatum et compositionem vocabulorum, sed mentis ornatum et sanitatem. *Ideo Petronius* inquit (Sat. p. 1. ed. Lotich.) *adulescentulos existimo in scholis stultissimos fieri, quia nihil ex iis, quae in usu habemus, aut audiunt, aut vident.* An dictionum aucupio adeo estis intenti, vt quae prudentissime a *Socrate*, aut grauiissime a *Seneca*, *Antonino* aliisque monita et praeccepta sunt, plane effluere patiamini? num tanta est apud vos sermonis veterum auctoritas et dignitas, vt consilia nostrorum hominum sapientissima aut non
 lega.

legatis, aut contemnenda putetis? Hæc et multo plura audire mihi videer, atque profecto gravissima reprehensione dignum ipse putarem, qui ab vtilium et necessariarum rerum studio ad res inanes discentium animos conuertere studeat. Sed tale consilium a mea affirmatione longissime remotum est. Non improbantur, qui vtilissima quæque expetunt, sed qui literarum studia ab vtilitate sola commendant; eos enim ita præcipere arbitror, vt non modo præcepti ambiguitate facile fallant, sed vt etiam scientiæ et literarum dignitatem verborum lenociniis obscurant.

Etenim vtilitas varia est et multiplex; agrum colere vtile est, vtile est colere animum; ars sanandi habet vtilitatis plurimum, vtilis quoque morbi sæpe fuerunt; boni libri vtilitatem afferunt, mali etiam; artem suam didicisse quis negabit vtilissimum, sed quis non videt, etiam eos studere suis commodis, qui in vario ludorum genere se exercent; denique nulla res tam abiecta est, nec vllum studium tam exile, quin aliqua eius vtilitas partim excogitando inueniri, partim sapienti vsu percipi possit. Quid igitur? Qui vtilitate studia terminare volunt, si et arbitrio cuiusque ea reliquant, et lucro tradunt. Tardi enim et pigri et illiberales nullam videbunt vtilitatem, præter eam, quæ ventriculum aut loculos compleat; apud delicatos et molles sola mentis delectatio, aut adeo corporis voluptas, vtilitatis iudicium reget; ita quisque in studia irrumpet, in hisque grassabitur, vt ipsum animus et impetus feret, et ne temerarie ferri videatur, aliqua vtilitatis specie et commoratione efficiet; nec ita poterit feliciter corrigi, vt res vtilis ab vtilioribus et vtilissimis distinguere eum cogamus; vbi enim reperietur ingenium tam excellens tamque diuinum, quod in tanta rerum varietate ordinem et fines earum probabiliter constituere possit. »Inania hæc sunt omnia, et contra vmbra[m] quandam prolata, neque enim de vtilitate rerum omnino et per se, sed de vtilitate ad certum vite et negotiorum genus dicitur.« Audio. Sed

num

num de iis dicitur solis, quæ *proxime* faciunt ad genus quoddam vitæ, an de iis etiam, quæ *remotius* profunt. Si placeat illud, ne ea quidem omnia est cur discamus, quæ quisque discenda putat. Qui enim ea tantum discere velit, quæ proxime ad eam rem, cui se dedit, spectant, eum nec in scholas literatas inuitarem, nec ad academicos præceptores mitterem, sed quum in ludo quodam ea didicisset, quorum nemo debet esse expers, ad verbi diuini ministrum, aut caussarum patronum aut medicum, quorum quisque multum in sua re vsum haberet, ablegarem, vt quarum rerum nunc disciplinam et rationem a pluribus assequi studet, eas vfu quodam et experimentis ab vno accipiat. Hac enim via etiam profici posse, omnium eorum exemplo constat, qui nec in scholis profecerunt, nec in academiis literas coluerunt, sed postea, quum ad actionem ventum esset, primo alios inuitati post etiam ipsi periclitati, vento secundo magnum nomen adepti sunt. Sin etiam *remotiora* studio censeant digna, non amplius studia vtilitate retinebunt, sed ea etiam excitabunt. Quum enim, vt præclare ait Cicero, omnes artes, quæ ad humanitatem pertinent, quoddam habeant commune vinculum, et quasi cognatione quadam inter se contineantur: non poterunt vtilitate definire, quid discendum *sit*, quid *non*, sed, id quod etiam atque etiam inculcandum censeo, quid *prius*, quid *deinceps*. Sed ponamus, prius illud placere, scholas et academias, quæ passim male audiunt, negligendas et deserendas esse, in vfu et experientia, quæ postea accedere debent, vnice esse acquiescendum; num ita, non dicam literarum dignitati, sed vtilitati cuiusque consultum est? Imo vero quum multa tempora incidant, quæ hominem a statu suo deturbare et a consiliis olim captis reuocare possunt; quumque nemo mortalium omnem vitæ cursum cernat, et quo in genere potissimum elaborare debeat, præuidere possit: profecto pessime actum est cum iis, qui ad vnum genus omnem cogitationem suam contulerunt, reliqua *remotiora* prorsus contemserunt. Etenim miser homo pigritia sua coactus

in

in eo studio tenetur, quod propius inspectum aut displicet, aut ipsius ingenio non aptum est. Quodsi parentes merito improbamus, qui liberos suos ad vitæ genus, a quo abhorrent, compellunt; quidni eos improbabinus, qui sua se pigritia vni rei, quam imprudenter elegerunt, quasi insigunt, et quod temere inceperunt, id infeliciter ad finem trahere cogunt? Si dolemus miseram eorum conditionem, qui aliorum iniquitate ad aliena coguntur; quidni miseratione dignos iudicabimus, qui sua se culpa eodem in loco collocant; præsertim quum illi in aliorum duritie aliquid solatii, hi vero in pigritia sua grauissimam accusationem inueniant. Quid de iis dicam, qui infortunio quodam aliquo sensu priuantur, vt obsurdescant, vt lingua impediatur, et quæ sunt reliqua incommoda, quibus humana imbecillitas obnoxia est. Nemo non videt, orbatissimos eos esse et miserrimos, nisi contra fati asperitatem mature sibi præsidia comparauerint. Quamquam, quid hæc extrema persequor. Maneat in sua vita quisque; pertexat telam quam incepit, num ita poterit, aut debet in proximis et maxime necessariis acquiescere? Est in republica tanta munerum et honorum ad idem genus pertinentium varietas, vt si vel maxime constet, vtrum theologiæ, an iurisprudentiæ, an aliis disciplinis operam sit nauaturus: nemo tamen edicere possit, quodnam munus sit consecuturus. Nulla mihi vox videtur esse contentior, quam eorum, qui, simulac animum ad studia applicant, quemadmodum nutrices infantibus dormituriens occinunt, ita se dicto somnifero consopiant: ego volo fieri vnus — infima quæque ex quoque genere adiciens. Laude iam dignus est, qui magna potest sperare. Is mihi optimus videtur, qui summa sibi proponit, et ampliori munere dignus, si fortuna parum benigna fuerit, in minoribus acquiescit; eum vero non ridendum, sed abominandum puto, qui vento nimium secundo ad ampliora euectus, iis imparem se reddidit pigritia.

Ita-

Hactenus de ambiguitate et fallacia, qua monitis eorum inest, qui utilitatem crepant; restat, ut de obscurata literarum dignitate dicatur, et omnis disputatio ad maturitatem scholasticam transferatur; iam vero adiacere liceat eius viri auctoritatem, cuius memoria mihi recolenda est. *GODOFREDUS HOFFMANNUS* dicere solebat (Vid. Vita eius pag. 373.) "*Ein junger Mensch müsse dreyerley studiren. Erstlich etwas zu seinem Nutzen, daß er sich ernähren und der Welt dienen könne; zum andern etwas zu seinem Ruhme, daß er desto leichter zur Beförderung gelange, auch sodann seinem Dienste ein besseres Ansehen erwerben könne: Endlich was zu seiner Lust, das ihm zum Troste und zur Erleichterung in manchen Verdrießlichkeiten dienen solle.*"

Eius memoriam autem ita celebrabo, ut de linguae graecae scientia omni erudito necessaria dicam, quam solemnitatem ut *Senatus Magnus, Sacrorum Ministri Venerabiles, Collegæ Clarissimi, et omnes omnino honorum literarum fautores* Sua praesentia ornatorem reddere velint, obseruanter rogare equidem volui

Dom. III. Advent. 1799.

cf 4264.8^r

ULB Halle

3

002 160 943

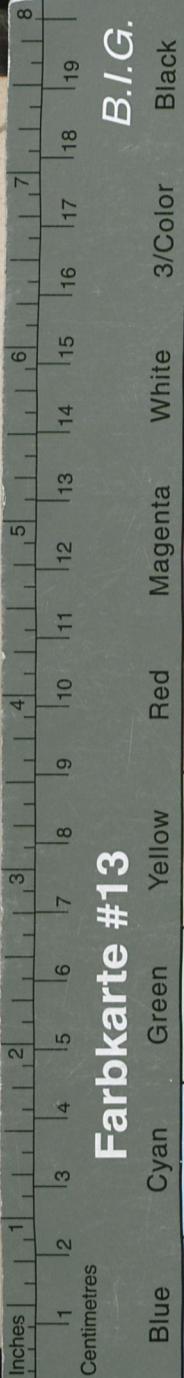

sb

v. 18

n. C.

9
10

DIHOFFMANNI

ZITTAVIENSIS

LIM MERITISSIMI

ORIAM

VI. FEBRUARII

MDCCC.

X. ANTE MER.

JATURUS

NEM SOLEMNEM

ENE MERITORUM

EST OBSERUANTIA

INUITAT

ERICUS GUILIELMUS RUDOLPH.

ZITTAV. DIRECTOR.

CCCCCCCC

INEST

ADEMICAM MATURO PARTIC. IV.

OTTLIEB BENIAMIN FRANKII.

Farbkarte #13

B.I.G.